

Fehérvár Áruház

Bevezetés

Csoportos alkotásunk tárgya a székesfehérvári Fehérvár Áruház, ami a mára kis számban meglévő Skála Áruházak egyike. Feladatunk az épület és környezetének alapos megismerése mellett, egy átfogó javaslat adása későbbi rehabilitációjára.

A város

Székesfehérvár és lakossága a II. világháború alatt sokat szenvedett, a város lakossága a háború után 40 ezer fő alá csökkent. Az újjáépítés eredményeként újra nőni kezdett a népesség és az 1960-as évektől ez már jelentős mértéket öltött, 1980-ra pedig elérte a 100 000 főt. Székesfehérvár a 20. század második felében nagy kiterjedésű várossá nőtte ki magát. Szerencsére történeti városközpontját sikerült megőriznie és az ma is súlyponti helyet foglal el a szétterülő városban. A Fehérvár Áruház vegyes városi szövetbe, a központi történeti városszövet és a jóval szellősebb elrendezésű paneles lakótelepek határán épült.

A tervezés szempontjából a fehérváriak épített környezetükről történő gondolkodásának fontos szerep jut. Ilyen szempontból érdekesek az alábbiak is: "Saját hangjukat a fehérváriak, csak az 1980-as években, a Palotaváros építésekor kezdték hallatni..... A közvélemény formálásában, a problémák nyilvános vitatásában jelentős szerepet játszottak a város régi és új építészei, illetve az 1984-ben alakult Városszépítő és Védő Egyesület."¹

Az épület története

Az eredetileg közel négyzetes alaprajzú áruházat 1974-76 között tervezte Simon Ferenc, az Általános Épülettervező Vállalat (ÁÉTV) munkatársa, a kivitelezés 1978-ra készült el. Az eredeti rendezési program szerint három épületből álló együttes első eleme lett volna, de a kivitelezés közben folyamatosan csökkent a beruházás mértéke, végül csak az áruház épült meg, amit e miatt többször átterveztek.

A földszint + két emelet + tetőfelépítményes épület a magas agresszív talajvíz miatt alápincézetlen, hasznos alapterülete eredetileg 7482m² volt. Alaprajza tiszta, logikus, minden szinten világosan elkülönültek egymástól az eladó- és a kiszolgálóterek. Az eladóterek nagy belmagassága (5,20m) lehetővé tette, hogy az 1. és a 2. emelet raktártereiben félszinteket alakítsanak ki, melyekben az irodák, illetve az öltözők kaptak helyet. Tartószerkezete szintenként toldott előregyártott vasbeton pillérek (9x9m-es illetve 6x9m-es raszterben), két irányban rejtett gerendákkal merevített kazettás monolit vasbeton födémmel.

Homlokzata a földszinten szintmagas üvegfalal megnyitott. Különleges megjelenését és karakterét egyedi alumínium homlokzatburkolata adja. A 128x128x20 cm-es elemeket az épület külső síkján elhelyezett körülbelül 120 cm szélességű acél tartószerkezet rögzíti, ami belső felületén térelhatároló lezárást kapott. Az acél tartószerkezet között kialakuló átszellőztetett légréteg az épület klimatizálását segíti.

Megépülése óta kétszer bővítették nagyobb mértékben. A rendszerváltás előtt egy egyszintes, az eredetihez hasonló homlokzati panelekkel burkolt raktár tömbbel egészítették ki, majd 1994-ben Lőrincz Attila tervei alapján íves alaprajzú, trapézlemez bővítmény készült az áruház déli és keleti

¹ Demeter Zsófia: Tekintélyes város, királyi múlttal élhető jövőt keres, 1.

oldalára. 2000-ben Sugár Péter tervei alapján újult meg az épület belseje és kerültek átalakításra a földszinti portálok. Sugár Péter az eredeti tervező egyetértésével, az eredeti koncepció értékeit szem előtt tartva nyúlt az épülethez. Ma az épület földszintjén élelmiszerbolt, könyvesbolt és kisebb üzletek, míg első és második emeletén kínai üzlet működik.

Az épület és környezete

A tervezés előtt az épület és környezetének szerteágazó kutatását és vizsgálatát készítettük el. Az épület korabeli leírásait, régi terveket és dokumentumokat kerestünk, próbáltuk megérteni az épületnek és környezetének kialakulását, mai képét. A fentiekkel párhuzamosan több alkalommal bejártuk a tervezési területet, az épületet, részletesen dokumentálva mai állapotát.

Az áruház és a környező városi szövet vizsgálatát több, e célra készített helyszínrajz segítségével végeztük. Elemeztük a beépítés szerkezetét, sűrűségét, a különböző beépítési formákat és kerestük köztük az átmenetet, a kapcsolatot. Vizsgáltuk a köztés terek méretét, arányait, a közlekedési tengelyeket és a megközelítési irányokat, valamint a vizuális és közlekedési kapcsolatokat.

Javaslatok

A vizsgálataink összefoglalásaként a felmerülő problémákat az alább leírtak szerint értékeljük és kezeljük.

Az áruház eredetileg tervezett szoborszerűségét értéknek tartjuk, ennek erősítése, valamint a városszerkezeti feszültségek oldása érdekében, elsődlegesnek tartjuk az utólagos hozzáépítések (bútorbolt, íves raktár bővítmény) elbontását. A korábban három oldalon végigfutó, szintmagas, betekintő üveg homlokzat hossza lecsökkent, a hátfalas kirakatok pedig megakadályozzák a belátást. Ezek teljes elbontását és a földszinti portálfelület visszahúzásával nagyobb külső fogadótér és átmeneti terek kialakítását tervezzük. A jelenleg a földszinten található élelmiszerboltot az első emeletre helyezzük át, ami a második emeletet is belakja (ide kerülnek a raktárak, vagy további eladótér) az elbontott raktárak helyett. Az így felszabaduló és kifelé megnyíló földszinti területeken helyezzük el a jelenleg az áruház előtt, rossz megjelenésű bódékban található vendég látó funkciókat. A földszinti vendéglátás intenzív kapcsolatban áll az áruház előtti, jelenleg rossz hangulatú térrel, melyet nagyvonalú lefedéssel (TETŐ), burkolat cserével és használható utcabútorokkal újítunk meg és adjuk (vissza) a városi használatnak. Az említett beavatkozás a belvárosba történő gyalogos bejutást és a köztér - földszint viszonyrendszer újraírja, a tér jelenlegi hangulatstruktúráját az árusító bódék megszüntetése és a városi szövet elvarrása² kedvező irányba billenti.

A környék parkolási gondokkal küzd, melyet jól mutat az áruház mögött található parkoló terület zsúfoltsága. A belvárosba nem lehet gépkocsival behajtani, az oda érkezők nagy része is ezen a környéken igyekszik elhelyezni autóját. Ezen megfigyelésekből kiindulva fontos igény egy új parkolóház létrehozása, mely a környék és a belváros parkolási igényeihez mérten megnöveli a területen elhelyezhető autók számát, élhetőbbé téve ezáltal a belvárost és a környező lakóépületek közti (zöld) területeket.

Ennek az épületnek a tereptárgyként történő megfogalmazása (PARKOLÓ DOMB) olyan plusz lehetőségeket nyit, mely új városi minőséget hozhat az áruház környezetébe és a városrészbe (például: szánkódomb, közpark, játszótér), városépítészeti szempontból pedig a Skála és a Technika háza közötti túl tágas teresedésnek megfelelő beépítési sűrűséget biztosít. Mivel a parkolóház a

² A Kégl György utcai tűzfal mellé épülő, az áruház felé nyitó épülettömeg az építés óta elvarratlanul maradt. Tervünk ennek orvoslására is javaslatot tesz.

belvárost is szolgálja, így különösen fontosnak gondoljuk a belvárosba vezető gyalogos tengely kiemelt kezelését, melyet a romkertig vezetünk.

Ez a gyalogos tengely a parkoló dombtól az épületen át, a köztérlefedés alatt, a volt Alba-Regia Hotel előtti téren (VÁROSI TÉR) keresztül vezet a belvárosba. A mai irodaház által uralt közterület két szinten működik: alul a gyalogosok átközlekedése, felül autó parkoló és az irodák bejárata található. A fák és az utcabútorok elhelyezése is problémás (egymásnak hátat fordító elhelyezés). Tervünk szerint a téren a parkolást megszüntetjük, a romkert keleti oldalán lévő ücsörgő közterülethez hasonló, lépcsőzetes területet hozunk létre. A tér legnagyobb baja az irodaház legutóbbi átépítése: vizuális megjelenése bántó.

A romok megóvása és a városi térhasználat javítása a területen elsődleges cél, amit a járható lefedéssel (TERASZ), a DÍSZ TÉR használhatóvá tételével (ünnepségek) és a püspöki PARK köztérhálózatba történő csatolásával oldunk meg. E mellett a püspöki palota belső udvarát (KERT) szintén átjárható területnek tervezzük, mely az fenti hálózat részeként, időszakos nyitvatartással biztosítja a köztéri kapcsolatot.

Bedecs-Varga Éva, Beke András, Kovács Dávid

Mesterek: Balázs Mihály DLA, Karácsony Tamás DLA, Sugár Péter DLA

Irodalomjegyzék:

Demeter Zsófia: Tekintélyes város, királyi múlttal élhető jövőt keres. Szabadpart, 2007.

http://www.szabad-part.hu/33/33_tarstud_demeter.htm#1 (Utolsó elérés: 2017. 05. 21.)

Entz Géza Antal: A hely szelleme és a főépítészek. Székesfehérvár példája